

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Кафедра теорії і методики фізичного виховання

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри теорії і методики
фізичного виховання
Ю. В. Юрчишин

підпис

«27» серпня 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

підготовки фахівців першого (магістерського) рівня вищої освіти

за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Фізична культура

спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура)

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

мова навчання українська

Робоча програма виробничої практики в закладах освіти для студентів 2 курсу факультету фізичної культури освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

Розробники програми:

Юрчишин Юрій Володимирович, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії і методики фізичного виховання

Протокол від “27” серпня 2021 року № 9

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійних програми

Ю. В. Юрчишин

ВСТУП

Робоча програма виробничої педагогічної практики в закладах для студентів 2 курсу магістр, факультету фізичної культури, що навчаються з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізична культура) освітнього ступеня «магістр» на денній чи заочній формах навчання. Згідно навчального плану практика проводиться у 4 семестрі тривалістю 6 тижнів, на неї виділено 7,5 кредитів ЄКТС, що становить 225 годин. Робоча програма практики розроблена з метою організації та проведення студентами виробничої (педагогічної) практики на базі ЗЗСО. Міністерства освіти і науки України з 1 по 11 класи. Виробнича (педагогічна) практика студентів 2 курсу факультету фізичної культури проводиться на основі Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого наказом МО України від 08.04.1993 р. за № 93, листів Міністерства освіти і науки України від 05.12.2003 р. за № 14/18.2-2097 «Про фахову (переддипломну) практику студентів вищих педагогічних закладів за місцем майбутнього працевлаштування» та від 07.02.2009 р. за № 1/9-93 «Про практичну підготовку студентів», Закону України «Про вищу освіту», Державних стандартів вищої освіти та інструктивно-нормативних документів про організацію і проведення практики студентів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Наскрізної програми практик факультету фізичної культури, навчального плану, графіку навчального процесу та з урахуванням положень «Методичних рекомендацій по складанню програм практики студентів вищих навчальних закладів України» у відповідно визначені терміни.

Виробнича педагогічна практика студентів 2 курсу може проходити на таких базах практики:

- ЗЗСО.
- спеціалізовані школи, гімназії, ліцеї, колегіуми, а також різні типи навчально-виховних комплексів, об'єднань.

У відповідності з потребами суспільства, вчитель фізичної культури повинен мати високий рівень професійної і практичної підготовленості, здійснювати навчання, виховання і розвиток учнів, забезпечувати умови для засвоєння ними змісту навчальних та оздоровчих програм і методик з фізичної культури на рівні вимог Державних стандартів в освіті України. Для цього він повинен досконало володіти предметом, проявляти ерудицію, постійно працювати над підвищенням власної педагогічної майстерності, своєї загальної культури. Формування цих якостей здійснюється у логічному взаємозв'язку глибокої теоретичної підготовки з основами наук гуманітарно-соціального спрямування та професійної орієнтації і вироблення на цій основі достатніх практичних навичок використання теоретичних знань у практичній діяльності.

Мета і завдання практики

База практики – заклади загальної середньої освіти.

Метою практики є здійснення якісної практичної підготовки здобувачів вищої освіти до самостійного і творчого виконання основних професійно-педагогічних функцій вчителя фізичної культури у реальному процесі навчання у ЗЗСО.

Завдання практики:

- формування професійних здібностей майбутнього вчителя фізичної культури у відповідності з сучасними вимогами працівника педагогічної освіти;
- формування у студента інтересу до обраної професії;
- уміння поєднувати теоретичні знання з теорії і методики фізичного виховання та методик викладання відповідних дисциплін з практичною діяльністю навчання і виховання учнів загальноосвітньої школи необхідного рівня рухових вмінь та навичок і рівня розвитку фізичних якостей;
- забезпечення практичного пізнання студентами закономірностей професійної діяльності та оволодіння способами їх організації;
- виховання у студентів потреби систематично оновлювати свої знання з основ фізичної реабілітації і фізичної культури з творчим застосуванням їх у процесі самостійної рухової діяльності та оволодіння первинними навичками професійної діяльності;
- закріплення, поглиблення і збагачення знань із гуманітарних та соціально-економічних, природничо-наукових та професійних навчальних дисциплін і їх застосування при розв'язанні конкретних педагогічних завдань;
- формування і розвиток у майбутніх вчителів фізичної культури педагогічних умінь і навичок та професійно значущих якостей особистості;
- виховання у студентів стійкої потреби в педагогічній самоосвіті;
- вироблення творчого, дослідницького підходу до педагогічної діяльності;
- розвиток у студентів вміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз та об'єктивну самооцінку своєї педагогічної діяльності;
- виховання інтересу студентів у формуванні потреби у фізичному самовдосконаленні учнів;
- ознайомлення з сучасним станом навчально-виховної роботи в школі та з передовим педагогічним досвідом.

Загальні компетентності :

Здатність цінувати українську національну культуру, виявляти повагу до багатоманітності й мультикультурності суспільства, здатність забезпечити реалізацію зазначеного та до творчого самовиразу (культурна)

Здатність свідомо та відповідально здійснювати професійну діяльність на засадах поваги до прав і свобод людини, громадянина та реалізувати свої права і обов'язки як громадянина (громадянська)

Здатність генерувати нові ідеї, виявляти та розв'язувати проблеми у професійній діяльності, враховуючи положення академічної доброчесності й використовуючи адекватні методи дослідження (інноваційна)

Здатність під час роботи в команді приймати ефективні управлінські рішення, мотивувати людей досягати визначеної мети (лідерська)

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

Здатність враховувати особливості мовного середовища під час здійснення в закладі загальної середньої освіти професійної діяльності (мовно-комунікативна)

Здатність формувати зміст різних форм фізичної культури дітей в закладі загальної середньої освіти відповідно до результатів науково-дослідної діяльності, проводити моніторинг необхідних характеристик дітей із використанням сучасних інформаційних технологій та оцінювати результати, враховуючи індивідуальні особливості (предметно-методична)

Здатність до передачі навчального матеріалу, що стосується формування умінь, навичок у рухових діях із різних видів фізичної активності, формування знань у питаннях із фізичної культури в закладі загальної середньої освіти на засадах персоналізованого підходу (навчальна)

Здатність реалізовувати педагогічні, медико-біологічні, інформаційні технології та самостійно розробляти методики різнобічного розвитку дітей в освітньому процесі з фізичної культури (розвивальна)

Здатність визначати і враховувати під час реалізації різних форм фізичної культури психофізіологічні особливості дітей для посилення мотивації, формування позитивної самооцінки, я-ідентичності, ціннісного ставлення до власного здоров'я, здорового способу життя і (психологічна)

Здатність виявляти шанобливе ставлення, цінувати особистість кожної дитини та забезпечувати їй можливість керувати власними емоційними станами за допомогою засобів і методів фізичної культури (емоційно-етична)

Здатність до рівноправної дії і взаємодії з дітьми, залученими фахівцями при проведенні індивідуальних і групових занять з фізичної культури (педагогічного партнерства)

Здатність надавати необхідну підтримку дітям із особливими освітніми потребами під час реалізації різних форм фізичної культури для забезпечення результативного ефекту (інклюзивна)

Здатність критично оцінювати власну професійну діяльність та визначати шляхи, способи усунення наявних недоліків в організації, формуванні та реалізації змісту фізичної культури дітей у закладі загальної середньої освіти (рефлексивна)

Організація і проведення практики

Організація студентів 2 курсу факультету фізичної культури галузі знань **01 Освіта/Педагогіка** спеціальності **014 Середня освіта (Фізична культура)**, щодо яких здійснюється підготовка магістра з галузі на денній та заочній формах навчання.

Для організації і проведення практики створюється наказ ректора Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Базою практики визначено навчальні заклади міста Кам'янець-Подільський.

Студенти заочної форми навчання можуть укладати договір з будь-якою базою практики Хмельницької області та інших регіонів України, яка відповідає вимогам навчального закладу та має відповідні документи.

На початку практики студенти проходять інструктаж з охорони праці, який проводять керівники практики від кафедри теорії і методики фізичного виховання факультету фізичної культури. Студенти та керівники відзначають виконану роботу в журналі з техніки безпеки, що засвідчують власним підписом. Практиканти розподіляються по базах практики з метою оволодіння системою професійних знань, вмінь і навичок, проводячи теоретико-методичну та практичну роботу під час проходження навчальної психолого-педагогічної практики.

По завершенню терміну проходження студентом практики проводиться аналіз контрольних видів робіт, який полягає в тому, що перевіряється виконання та оцінювання студентом обов'язкових завдань згідно Робочої програми практики.

Для виконання завдань практики студент ознайомлюється з проведенням занять з фізичної культури на означених базах університету, формує пакет документів, готує звіт до захисту практики. Для проведення контролю результатів практики на факультеті фізичної культури розпорядженням декана створюється комісія, яка проводить свою роботу у період захисту практики студентів. До захисту допускаються студенти-практиканти, які не мають заборгованості з виконання завдань, виконали вимоги з відвідування баз

практики, були позитивно оцінені керівником практики, вчасно подали документи практики на перевірку керівнику практики.

Загальний порядок захисту результатів практики

1. Голова комісії надає слово студентові для короткого повідомлення про те, які результати виконання виробничої практики у ЗЗСО, про труднощі, з якими він стикався під час проходження практики.
2. Керівник практики може уточнити окремі моменти звіту, що стосуються методики проведення занять чи підготовлених матеріалів.
3. Голова комісії звертається до членів комісії та всіх присутніх з пропозицією взяти участь в обговоренні звіту студента-практиканта та його відповідей на поставлені запитання.
4. Комісія вирішує питання про оцінку результатів практики кожного студента, оформляє відповідні документи (залікові книжки, заліково-екзаменаційні відомості, протокол захисту), оголошує оцінки студентам-практикантам.

На захисті кожен практикант має можливість протягом 10-15 хвилин розкрити основні аспекти виконання Робочої програми практики. Для цього він звітує на основі власноруч складеного Звіту про проходження практики, який розкриває всі результати виконання плану і програми за підписом практиканта та керівником практики від бази практики.

ОСНОВНІ ОBOB'ЯЗКИ СТУДЕНТІВ ТА КЕРІВНИКІВ ПРАКТИКИ

Керівник практики факультету фізичної культури:

- здійснює планування, загальну організацію, навчально-методичне керівництво та облік результатів усіх видів практики на факультеті;
- забезпечує відповідність навчальним планам видів і строків проведення практики на факультеті;
- спільно з методистом/фахівцем навчального відділу щорічно згідно з робочими навчальними планами складає графік проведення всіх видів практик на факультеті та забезпечує його виконання;
- у складі робочої групи розробляє наскрізну програму практики, робочі програми практик, методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти і керівників практик з питань її організації та проведення;
- Спільно з методистом/фахівцем навчального відділу забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед направленням здобувачів вищої освіти на практику; розподіл їх по базам практики, інструктаж про порядок проходження практики. Інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності. Надання необхідних документів(направлення, програми, щоденник практики. Індивідуальне завдання, методичні рекомендації щодо оформлення звітної документації тощо);

- Здійснює поточний і підсумковий контроль проходження практик здобувачами вищої освіти факультету

Керівник практики від бази практики:

- розподіляє здобувачів вищої освіти за робочими місцями відповідно до графіка проходження практики, забезпечує ефективність її проходження;
- забезпечує проведення інструктажу з охорони праці та безпеки життєдіяльності, протипожежної безпеки на базі практики та на робочому місці під час виконання конкретних видів робіт;
- ознайомлює здобувачів вищої освіти з організацією робіт на конкретному робочому місці;
- забезпечує проходження практики здобувачами вищої освіти в структурних підрозділах підприємства, організації, установи;
- забезпечує та контролює дотримання здобувачами вищої освіти правил внутрішнього розпорядку бази практики;
- створює необхідні умови для оволодіння здобувачами вищої освіти новою технікою, сучасними технологіями та методами організації праці, сприяє підбору матеріалу для виконання курсових робіт;
- оцінює якість проходження практики здобувачами вищої освіти, складає на них характеристику з відображенням виконання програми практики, якості професійних знань та вмінь.

Вчитель фізичної культури від бази практики:

- інформує практикантів про рівень знань, вмінь і навичок учнів прикріплених класів з предмету «Фізична культура»;
- знайомить учнів прикріплених класів з студентами-практикантами;
- знайомить студентів-практикантів з календарним планом, особливостями тематичного і поурочного планування, проводить відкриті уроки та позакласні заходи з предмету;
- допомагає практикантам у складанні конспектів уроків, організації та проведенні навчально-виховної роботи з дітьми;
- разом з методистом і студентами групи відвідує, обговорює, оцінює всі проведені практикантами уроки та позакласні заходи з фаху;
- бере участь у попередньому захисті студентами результатів практики, дає характеристику практиканту як вчителю фізичної культури, оцінюючи його роботу.

Класний керівник прикріпленого класу:

- знайомить студентів з персональним колективом учнів і планом виховної роботи на період практики;
- допомагає студентам організувати виховну роботу в прикріпленому класі: консультує з питань проведення виховних заходів, відвідує заходи, що проводяться студентами, аналізує та оцінює їх;
- надає допомогу у вивченні індивідуальних особливостей учнів;
- бере участь у попередньому захисті студентами результатів практики, дає характеристику практиканту як класному керівникові.

Права та обов'язки здобувачів вищої освіти:

- взяти участь у настановній конференції з питань організації практики у визначений деканатом час;
- до початку практики отримати від керівника практики від кафедри направлення, методичні матеріали (методичні вказівки, програму, щоденник, індивідуальне завдання) та консультації щодо оформлення необхідних документів;
- до початку практики пройти в Університеті інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності;
- своєчасно прибути на базу практики;
- якісно та в повному обсязі виконувати всі завдання передбачені програмою практики, індивідуальне завдання;
- ознайомитися та суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку на базі практики;
- своєчасно оформити звіт та захистити його в терміни визначені наказом.

Здобувач вищої освіти зобов'язаний сформувати в фахові вміння і навички зі спеціальних дисциплін, які визначені навчальним планом, зокрема:

- у період виробничої педагогічної практики в закладах освіти здобувач вищої освіти проводить свою діяльність згідно з вимогами статуту бази практики, адміністрації, керівників практики, правилами внутрішнього розпорядку;
- здобувач вищої освіти повинен виконувати всі види підготовчих робіт, старанно готуватися до проведення кожного заходу, при цьому, бути для учнів зразком організованості й старанності;
- практикант має працювати в на базі практики п'ять (5) днів на тиждень, виконуючи вказівки і розпорядження керівництва бази практики;
- своєчасно подавати керівникам практики на перевірку документацію, регулярно її вести, після закінчення практики вчасно здати звітну документацію;
- на період практики один із студентів-практикантів на базі практики призначається керівником від кафедр факультету старостою групи, який зобов'язаний вести облік відвідування практикантами бази практики, повідомляє їх про колективні консультації, виконує доручення керівників практики тощо;
- практикант протягом практики проводить всі форми і заходи за узгодженим розкладом чи графіком;
- практикант повинен відвідати максимальну кількість занять, які проведені вчителями фізичної культури та іншими студентами-практикантами у вільний від занять час;
- практиканти, які з поважних причин пропустили частину практики і не

- виконали Індивідуального плану практиканта, рішенням ректора університету, практика переноситься або продовжується на певний термін без відриву від навчальних занять в університеті;
- згідно вимог Тимчасового положення університету про КМСН, студент-практикант, що не виконав Робочу програму практики без поважних причин або отримав незадовільну оцінку на захисті від комісії, відраховується з університету;

Здобувач вищої освіти має право вносити пропозиції щодо організації практики, брати участь у конференціях та нарадах:

- отримувати консультації вчителів фізичної культури, керівників практики факультету з усіх питань організації і проведення практики;
- користуватися матеріально-технічною базою практики та університету, навчальними кабінетами і навчальними посібниками, бібліотекою;
- практикант може самостійно, з дозволу керівників практики факультету, обирати місце проходження практики;
- дозвіл на проходження практики за місцем проживання чи роботи та направлення він отримує на основі відповідного клопотання бази практики, яке має бути підписане керівником закладу;
- відповідне клопотання завчасно подається методисту практики факультету фізичної культури;
- заміна бази практики може бути здійснена лише з поважних причин і за наказом ректора університету;
- за наявності вакантних місць, студенти-практиканти факультету можуть бути зараховані на штатні посади, якщо робота на них відповідає вимогам Робочої програми практики факультету фізичної культури.

Зміст практики

Під час проведення практики здобувач вищої освіти на базі практики під керівництвом керівника практики від бази проводить роботу щодо визначення чіткої необхідності суворого виконання прийнятих на базі практики правил охорони праці і протипожежної безпеки та обов'язково проходить інструктаж ТБ (вступний і на кожному робочому місці).

- Основний зміст практичної діяльності здобувачів вищої освіти полягає в тому, щоб виконати організаційну роботу (початковий етап практики - перший тиждень);
- навчальну роботу;
- позакласну роботу;
- виховну роботу;
- методичну роботу;
- науково-дослідну роботу.

Вимоги до звіту практиканта

Письмовий звіт, разом з іншими документами, перелік яких встановлюється факультетом фізичної культури та Кам'янець-Подільським національним університетом імені Івана Огієнка, подається керівнику (методисту) практики на факультеті фізичної культури. Звіт повинен містити відомості про виконання студентом-практикантом усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Оформлення звіту відбувається згідно загальних вимог до оформлення текстових документів. Керівники практики від кафедр факультету та університету персонально по кожному студенту-практиканту висловлюють свої результати контролю і оголошують оцінку за вимогами КМСН.

Студент-практикант отримує середню диференційовану комплексну оцінку, яка складається з суми оцінок за кожний вид діяльності (змістовий модуль).

Оцінка студенту за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість та залікову книжку за підписом **голови комісії** відразу ж по закінченні роботи комісії. Ця оцінка враховується стипендіальною комісією факультету фізичної культури при призначенні стипендії разом з його оцінками за результатами семестрового контролю.

Студент факультету фізичної культури, який не виконав програму практики без поважних причин або отримав незадовільну оцінку на підсумковому заліку, відраховується з університету.

Підсумки виробничої (педагогічної) практики студентів факультету фізичної культури мають обговорюватися на засіданнях кафедр факультету фізичної культури, а загальні підсумки практики підводяться керівником практики факультету на засіданнях ради факультету фізичної культури протягом навчального року.

Звітна конференція на факультеті фізичної культури проводиться в період літньої сесії (8 семестр). Підготовка, організація і проведення покладається на керівника практики факультету, методиста практики, деканат факультету, фахові кафедри університету. На конференції заслуховуються доповіді, змістом яких є узагальнення досвіду роботи з окремих питань організації навчально-виховного процесу в школі, демонструються фото і відео матеріали. На конференції може діяти виставка, матеріалами якої можуть бути: розгорнуті плани-конспекти уроків, конспекти позакласних заходів зі спеціальності та виховних заходів з педагогіки, схеми, таблиці, куточки практикантів, дидактичні матеріали, виготовлені студентами або учнями за допомогою студентів.

Вимоги до звітної документації.

Після закінчення виробничої (педагогічної) практики студенти подають такі документи:

- щоденник практики;
- звіт про практику, підписаний практикантом та керівником практики від бази практики в письмовому вигляді;
- протоколи обговорення контрольних заходів;

- характеристика на студента-практиканта (як класного керівника і вчителя–предметника), засвідчена директором школи у щоденнику практиканта;
- плани-конспекти уроків фізичної культури, які провів практикант;
- Положення про шкільні змагання, проведені практикантом;
- виховний захід, підписаний та оцінений класним керівником;
- зразки наочності, що використовувалась на уроках;
- матеріали науково-практичних досліджень з фаху;
- виконані завдання з психології і педагогіки.

Зміст Індивідуального плану роботи студента-практиканта

Організаційна робота:

1. Бере участь у роботі настановчої конференції практики в період сесії на факультеті фізичної культури.
2. Знайомиться з навчально-виховною роботою навчального закладу – бази практики.
3. Знайомиться із структурою навчального закладу, організацією навчально-виховного процесу в ньому, здійснення керівництва навчально-виховною роботою шляхом бесід з адміністрацією, вчителями, класними керівниками.
4. Практикант аналізує плани роботи школи, календарні плани вчителів фізичної культури, плани виховної роботи класних керівників, плани роботи спортивних секцій, розклад навчальних занять.
5. Вивчає матеріальну базу навчального закладу, знайомляться з особовими справами учнів, класними журналами.
6. Відвідує та аналізують уроки, позакласні та виховні заходи в прикріплених класах.
7. Формує пакет документів, готуючи бланки, зошити і схеми планів різного гатунку.
8. Обирає тему науково-методичного дослідження з фаху, обговоривши її з керівниками практики від кафедр факультету та університету і вчителем фізичної культури.
9. На основі вивчених документів, студент-практикант разом з керівниками практики від університету та навчального закладу, складає Індивідуальний план на весь період практики, який включає такі розділи:
  - організаційну роботу (початковий етап практики - перший тиждень);
  - навчальну роботу;
  - позакласну роботу;
  - виховну роботу;
  - методичну роботу;
  - науково-дослідну роботу.

План записується в щоденник практики, затверджується керівником практики від кафедр факультету фізичної культури протягом першого тижня практики у погодженні з іншими керівниками практики.

Навчально-методична робота:

1. Готується і проводить уроки фізичної культури в прикріплених класах. Практикант допускається до проведення уроку тільки за наявності правильно створеного плану-конспекту уроку, підписаного вчителем фізичної культури або керівником практики від кафедр факультету фізичної культури.
2. Кількість уроків, які має провести студент-практикант із фізичної культури – всі за розкладом у прикріплених класах.
3. Відвідує та аналізує уроки вчителів-предметників і студентів-практикантів, результати аналізу нотує в щоденнику практиканта.
4. Відвідує позакласні заходи з фізичної культури, які проводять вчителі-предметники та студенти-практиканти, аналізує їх, самостійно готує і проводить не менше одного контрольного позакласного заходу.
5. Проводить індивідуальну роботу з учнями (консультації, заняття з невстигаючими та обдарованими учнями).
6. Допомогає вчителю-предметнику поповнювати дидактичні матеріали з фізичної культури та самостійно виготовляє їх.
7. Проводить секційну роботу з видів спорту з учнями школи.
8. Бере участь у підготовці учнів школи до спортивних змагань різного рівня.

Позакласна робота:

1. Вивчає план спортивно-масової роботи школи на навчальний рік.
2. Знайомиться з Положенням про внутрішню шкільну та районну (міську) спартакіаду школярів.
3. Проводить заняття в спортивній секції з виду спорту, допомагаючи вчителю фізичної культури.
4. Допомогає вчителю фізичної культури організувати і проводити позакласні та загальношкільні форми фізичної культури.
5. Самостійно проводить контрольний позакласний захід з фізичної культури.

Виховна робота:

2. Вивчає рівень вихованості учнів класу, стан дисципліни.
3. Виконує план-графік виховної роботи з учнями класу.
4. Проводить індивідуальну роботу з педагогічно занедбанними школярами, зустрічається з батьками учнів.

5. Знайомиться з веденням класного журналу, допомагає класному керівникові у перевірці учнівських щоденників.

Науково-дослідна робота:

1. Бере участь у шкільних виробничих нарадах, засіданнях методичного об'єднання, семінарах класних керівників.

2. Систематично аналізує свою практичну діяльність і досвід навчально-виховної роботи в Робочому зошиті практиканта.

3. Узагальнює передовий досвід вчителів-предметників і класних керівників, відбиває результати спостережень в Робочому зошиті практиканта.

4. Збирає матеріал з теми науково-методичного дослідження та теми курсової або бакалаврської роботи.

5. Виконує психолого-педагогічні дослідження: вивчає психологічні аспекти навчально-виховної діяльності окремих учнів, мотивацію навчання, особливості педагогічного спілкування.

6. Вивчає наукову літературу з фаху.

7. Готує звітні матеріали.

8. Подає звіт про виробничу (педагогічну) практику на підпис і оцінювання вчителям-предметникам та класному керівникові; отримує і засвідчує відповідні характеристики.

Індивідуальні завдання

Зміст індивідуальних завдань студентам полягає у тому, що їм необхідно уміти оволодіти навичками планування навчально-виховної роботи, скласти документи планування навчальної роботи; складати плани-конспекти уроків фізичної культури; оволодіти організаційними навичками і уміннями, необхідними в підготовці і проведенні занять, планувати зміст занять фізичними вправами з урахуванням рівня фізичного стану учнів, матеріально-технічного забезпечення, обмірковувати, вибрати і підготувати місце проведення форм фізичної культури, інвентар та обладнання, відповідно до педагогічних завдань; використовувати на уроках технічні засоби навчання та багато пропускні прилади, застосовувати різноманітні методи організації та навчання учнів; створювати під час проведення форм фізичної культури сприятливий психологічний клімат; спільно з вчителями фізичної культури, медичними працівниками начального закладу здійснювати систематичний медико-педагогічний контроль.

Для якісного налагодження роботи, студенту-практиканту необхідно оволодіти уміннями і навичками діагностики і корекції порушень рухової сфери дітей, що мають відхилення в стані здоров'я, вміти визначати рівень здоров'я, фізичної підготовленості і працездатності учнів, ступінь й особливості порушень постави, викликаних дефіцитом рухової активності; ефективно вибирати і використовувати основні засоби корекції порушень, регулювати параметри фізичного навантаження на всіх формах занять фізичними вправами

в навчальному закладі; здійснювати індивідуальний підхід до учнів з урахуванням їх типологічних особливостей, оволодіти уміннями і навиками педагогічного аналізу власної професійної діяльності та своїх колег.

Також студенту-практиканту рекомендується уміло проводити аналіз основних сторін діяльності вчителя фізичної культури, фіксувати педагогічні методи і прийоми, які ним використовуються на уроці фізичної культури; давати оцінку проведеному заняттю і робити правильні висновки про якість його проведення; уміти проводити лікарсько-педагогічні спостереження в ході навчальних і позакласних формах фізичної культури; уміти проводити хронометраж уроку, пульсометрію, оцінювати параметри фізичного навантаження на заняттях; уміти розробляти індивідуальну програму оздоровлення і корекції фізичного стану учнів, що займаються в групі лікувальної фізичної культури, уміти обробляти отримані дані для формулювання педагогічних висновків.

Щодо організації і проведення практикантом позакласної роботи, завдання полягають у формуванні умінь і навичок проведення фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи з учнями школи; уміння організовувати і проводити спортивну підготовку з видів спорту, реалізувати себе в ролі головного судді змагань, секретаря змагань, судді на етапах, тренера-представника, проводити бесіди, консультації по формуванню основ здорового способу життя з учнями, вчительським колективом, батьками.

Методичні рекомендації щодо проходження студентами-практикантами виробничої педагогічної практики в закладах освіти згідно вимог кредитно-модульної системи навчання

Практична діяльність студентів оцінюється з урахуванням творчого підходу до навчально-виховної, науково-дослідної, організаційної, позакласної фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи, ефективності її проведення та якості підготовки звітної документації. Оцінку студентам виставляє комісія за підсумками практики. Диференційована оцінка з практики відповідає загальноприйнятим у вищій школі критеріям.

Рейтингова система оцінювання навчальної діяльності студентів університету під час навчальних занять

Відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчання, на кафедрі теорії і методики фізичного виховання були розроблені і затверджені структура і критерії виробничої (педагогічної) практики на базі ЗЗСО для студентів денної і заочної форм навчання.

Згідно навчального плану, кількість кредитів ECTS, що виділені на виробничу педагогічну практику в закладах освіти III ступеня студентів 2 курсу складає 225 годин (7,5 кредитів), тривалість практики – 6 тижнів.

Кількість і різновиди змістових модулів

Використовуючи положення про те, що **навчальний (змістовий) модуль (ЗМ)**– це логічно завершена, відносно самостійна, цілісна частина навчального матеріалу окремого кредитного модуля, сукупність теоретичних та практичних завдань відповідного змісту та структури з розробленою системою науково-методичного та інформаційного забезпечення, що передбачає оволодіння знаннями, уміннями та навичками з цієї частини навчального матеріалу та зміст Робочої програми, ми утворюємо **6** змістових модулів, які утворюють структуру виробничої (педагогічної) практики на базі ЗЗСО.

СТРУКТУРА ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ІІІ СТУПЕНЯ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ

Кількість кредитів і годин на кожен змістовий модуль

Кількість балів у кожному змістовому модулі – разом 100 балів:

ЗМ 1 навчальна робота - 17 балів;

ЗМ 2 позакласна робота - 16 балів;

ЗМ 3 виховна робота - 17 балів;

ЗМ 4 методична робота - 16 балів;

ЗМ 5 організаційна робота - 17 балів;

ЗМ 6 науково-дослідна робота - 17 балів.

За навчальним планом на практики не визначено модульних контрольних робіт, які є обов'язковими для всіх студентів і до їх написання мають допускатися всі студенти. Зважаючи на зміст Робочої програми практики, виділяємо на кожен змістовий модуль (ЗМ) окремі обов'язкові контрольні заходи і форми роботи, які зобов'язаний провести кожен студент-практикант в період проходження практики.

ОБОВ'ЯЗКОВІ ДЛЯ СТУДЕНТА КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ І ФОРМИ РОБОТИ

ЗМІСТОВІ МОДУЛІ

ЗМ 1
Навчальна робота
Проведення практикантом 1-2 контрольних уроків ФК із отриманням оцінки від комісії

ЗМ 2
Позакласна робота
Проведення практикантом 1-2 контрольних спортивно-масових форм ФК із отриманням оцінки від вчителя ФК та керівника практики

ЗМ 3
Виховна робота
Проведення практикантом 1-2 контрольних виховних заходів на фізкультурну тематику із отриманням оцінки від класного керівника, керівника практики від кафедри педагогіки

ЗМ 4
Методична робота
Створення практикантом наочно-методичних матеріалів з ФК та 3-х рецензій на проведені вчителем чи студентами уроки ФК із отриманням оцінки від вчителя ФК та керівника практики

ЗМ 5
Організаційна робота
Участь практиканта в перед захисті та захисті практики, Настановній та Звітній конференціях, вчасне оформлення і здача документів практики, допомога вчителю фізичної культури та класному керівнику в організації учнів для участі в спортивно-масовій роботі

ЗМ 6
Науково-дослідна робота
Підготовка практикантом протоколів контролю рівня фізичного розвитку, фізичної підготовленості та досліджень з психології з учнями прикріплених класів та науковим аналізом і висновками

Зважаючи на важливість і складність проведення та оцінювання контрольних заходів і форм роботи практиканта, виділяємо не менше 50% балів від кількості балів на кожен змістовий модуль:

ЗМ 1 - 17 балів (7 балів - щоденна діяльність практиканта на базі практики + 10 балів на контрольні заходи і форми);

ЗМ 2 - 16 балів (6 балів - щоденна діяльність практиканта на базі практики + 10 балів на контрольні заходи і форми);

ЗМ 3 - 17 балів (7 балів - щоденна діяльність практиканта на базі практики + 10 балів на контрольні заходи і форми);

ЗМ 4 - 16 балів (6 балів - щоденна діяльність практиканта на базі практики + 10 балів на контрольні заходи і форми);

ЗМ 5 - 17 балів (7 балів - щоденна діяльність практиканта на базі практики + 10 балів на контрольні заходи і форми);

ЗМ 6 - 17 балів (7 балів - щоденна діяльність практиканта на базі практики + 10 балів на контрольні заходи і форми).

Для того, щоб студент-практикант зумів виконати Робочу програму практики, а керівники практики від кафедр факультету фізичної культури та університету, вчителі фізичної культури та класні керівники від бази практики мали можливість якісно та об'єктивно здійснити контроль проходження практикантами практики, необхідно познайомитися зі змістом програми кожного змістового модуля програми.

ЗМІСТ ПРОГРАМ ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ІІІ СТУПЕНЯ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Програма змістового модуля (ЗМ 1)

ЗМ 1	Загальна кількість: 17 балів	ЗМІСТ
НАВЧАЛЬНА РОБОТА	Щоденна діяльність практиканта 7 балів	Складання документів планування навчальної роботи з фізичної культури для учнів прикріплених класів
		Підготовка планів-конспектів уроків з фізичної культури для учнів прикріплених класів
		Проведення всіх уроків фізичної культури в прикріплених класах за розкладом
		Відвідування та аналіз уроків вчителів фізичної культури і студентів-практикантів, відображення результатів аналізу в Робочому зошиті практиканта
		Ознайомлення практиканта з методичними особливостями організації та проведення уроків фізичної культури на базі практики
		Проведення індивідуальної роботи з учнями (консультації, заняття з невстигаючими та обдарованими учнями)
		Допомога вчителю фізичної культури удосконалювати дидактичні матеріали з фізичної культури та самостійне їх виготовлення
	Контрольні заходи і форми роботи - 10 балів	Участь практиканта в проведенні факультативних занять з ФК в прикріплених класах (за наявності)
		Проведення психолого-педагогічного аналізу уроків фізичної культури в прикріплених класах
		Проведення тестування фізичного розвитку, фізичної підготовленості учнів прикріплених класів
		Складання протоколів хронометражу та пульсометрії контрольних уроків фізичної культури
		Постійне проведення вимірювання пульсу в учнів на всіх уроках фізичної культури
		Проведення практикантом 1-2 контрольних уроків з учнями закріплених класів із отриманням оцінки від комісії

Контрольні заходи і форми роботи ЗМ 1 - 10 балів

Методика оцінювання обов'язкових контрольних заходів і форм роботи ЗМ 1.

Для виконання студентом-практикантом змісту змістового модуля 1 Робочої програми практики, йому необхідно провести обов'язкові контрольні заходи і форми роботи, на які виділено 10 балів. Студент проводить контрольний урок, на якому присутні запрошені ним перевіряючі, які мають можливість використовувати для проведення контролю затверджені кафедрою теорії і методики фізичного виховання критерії.

Відбувається оцінювання змісту створеного студентом плану-конспекту контрольного уроку та його безпосередня реалізація в процесі організації і проведення контрольного уроку.

Критерії оцінки якості плану-конспекту контрольного уроку з фізичної культури в прикріплених класах

Складаючи план-конспект уроку фізичної культури, студент-практикант повинен дотримуватись таких загально-дидактичних вимог:

- **забезпечити** належне наукове обґрунтування стратегії і тактики керування пізнавальною діяльністю учнів на основі використання закономірностей і принципів фізичного виховання;

- **сприяти** посильній, напруженій, досконало організованій та результативній фізичній і розумовій праці усіх учнів на уроці;
- **проводити** діагностику причин, що впливають на якість уроку, прогнозувати хід і наслідки навчально-виховного процесу, обирати на цій основі досконалу технологію досягнення запланованих результатів;
- **прагнути** до творчого нестандартного підходу до розв'язання навчальних завдань відповідно до реальних умов та можливостей учнів;
- **керуватись** обґрунтованим вибором доцільного застосування засобів, методів і методичних прийомів навчання і виховання учнів;
- **дотримуватись** диференційованого підходу до окремих груп учнів, дійової індивідуалізації педагогічного впливу на основі діагностики психологічних, технічних і фізичних показників учнів;
- **дбати** про ефективне і раціональне використання кожної робочої хвилини уроку;
- **створювати** атмосферу демократизму, коректного суперництва, високої відповідальності усіх учнів навчально-виховного процесу за результати індивідуальної і колективної праці.

Критерії оцінки якості контрольного уроку фізичної культури

№	Вид діяльності	Вимоги до діяльності вчителя та учнів
I	Організаційне забезпечення уроку	своєчасність початку уроку
		доцільність шикунвань, перешикувань, переміщень
		підготовка інвентаря, обладнання; правильність вибору місця під час показу вправ;
		розподіл учнів на групи, команди; організація учнів, звільнених від занять;
		підведення підсумків уроку;
II	Змістова частина уроку	чіткість постановки мети і завдань, форми донесення їх до свідомості учнів;
		різноманітність і доцільність запропонованих учням фізичних вправ; уміння економно і логічно подати навчальний матеріал, виділити головне
		індивідуальний підхід до навчання, прийоми диференційованого навантаження; уміння розподілити навантаження; оптимальна МЩ
		форми перевірки засвоєння навчального матеріалу, їх доцільність; контроль і облік засвоєння фізичних вправ учнів; уміння побачити і своєчасно виправити помилки учнів
		організація самостійної діяльності учнів, техніка безпеки; надання учням допомоги і страхування, їх доречність
III	Методична діяльність	використання засобів і їх ефективність на даному уроці; повнота, точність, доступність опису техніки вправ
		використання практичних методів навчання, їх доречність і ефективність
		рухова підготовка вчителя
		знання і облік зовнішніх ознак втоми
		морально-психологічний клімат на уроці
IV	Педагогічна майстерність	уміння володіти класом, організувати навчальний процес; дотримання міри в кількості вказівок
		мова вчителя, зовнішній вигляд; загальна культура і манера триматися; педагогічний такт
		володіння методами заохочення, осудження, переконання, привчання; використання активу класу
		наявність правил поведінки в спортивному залі, система вимог
V	Оздоровча діяльність	санітарно-гігієнічний стан місця занять
		наявність в учнів спортивної форми
		дозування фізичних вправ; чергування фізичних навантажень і відпочинку
		увага вчителя до формування постави
VI	Діяльність учнів	поведінка учнів до уроку, під час і після уроку

	зовнішній вигляд
	розуміння учнями вправ, що вивчаються; уміння аналізувати власні помилки
	уміння учнів здійснювати самонавчання, взаємо навчання, взаємо аналіз, взаємо страхування, самострахування
	психологічна комфортність учнів на уроці

Оцінка якості контрольного уроку фізичної культури за 10-бальною шкалою

Оцінка в балах	Кількість позитивних фактів, зафіксованих на уроці	Кількість конструктивних пропозицій
1-2	2-3	1
3-4	4-5	2-3
5-6	6-8	4-5
7-8	9-15	6-8
9-10	16-20 і більше	9-12 і більше

Визначення загального рейтингового балу за ЗМ 1

Практикант провів контрольний урок з фізичної культури, на який виділено 10 балів і, наприклад, отримав 7 балів. Для отримання рейтингової оцінки за змістовий модуль 1, необхідно керівнику практики від кафедри факультету фізичної чи університету завершити підрахунок балів:

$$5,63 \text{ бала} + 7 \text{ балів} = 12,63 \text{ бала з } 17 \text{ можливих.}$$

Програма змістового модуля (ЗМ 2)

ЗМ 2	Загальна кількість: 16 балів	ЗМІСТ	
ПОЗАКЛАСНА РОБОТА	Щоденна діяльність практиканта 6 балів	Складання документів планування позакласної роботи з фізичної культури для учнів прикріплених класів і школи	
		Підготовка Положень та протоколів змагань з видів спорту	
		Допомога вчителю фізичної культури в проведенні всіх тренувальних занять в спортивній секції за розкладом	
		Відображення результатів позакласної роботи в Робочому зошиті практиканта	
		Ознайомлення практиканта з методичними особливостями організації та проведення спортивно-масової роботи на базі практики	
		Підготовка і проведення позакласної форми фізичної культури в прикріпленому класі	
	Контрольні заходи і форми роботи - 10 балів	6 балів	Допомога вчителю фізичної культури в ремонті інвентарю та обладнання і самостійне його виготовлення
			Участь практиканта в проведенні змагань шкільної та районної (міської) спартакіади школярів
			Допомога в проведенні медико-педагогічного контролю учнів в прикріплених класах
			Допомога вчителю фізичної культури у виготовленні та оновленні стендів та наочності
		Проведення практикантом 1-2 контрольних спортивно-масових форм фізичної культури із отриманням оцінки від вчителя та керівника практики	

Контроль за виконанням практикантом видів робіт ЗМ 2

Щоденна діяльність практиканта – 6 балів

Контрольні заходи і форми роботи ЗМ 2 - 10 балів

Методика оцінювання обов'язкових контрольних заходів і форм роботи ЗМ 2.

Для виконання студентом-практикантом змісту змістового модуля 2 Робочої програми практики, йому необхідно провести обов'язкові контрольні заходи і форми роботи, на які виділено 10 балів. Студент проводить 1-2 контрольних спортивно-масових форми фізичної культури (змагання за програмою шкільної спартакіади, «Старти надій», «Ну-мо, хлопці» тощо), на яку запрошені студентом перевіряючі, які мають можливість використовувати для проведення контролю затверджені кафедрою теорії і методики фізичного виховання критерії.

Відбувається оцінювання змісту створеного студентом змісту Положення про змагання, наявність заявок від команд-учасниць та безпосередня активність студента-практиканта в процесі організації і проведення контрольного заходу. *Положення про шкільні змагання*

Вказаний документ має містити такі обов'язкові структурні елементи та їх змістове наповнення:

Оцінка якості позакласної форми з фізичної культури за 10-бальною шкалою

Критерії оцінки

Оцінка в балах	Кількість позитивних фактів, зафіксованих на уроці	Кількість конструктивних пропозицій
1-2	2-3	1
3-4	4-5	2-3
5-6	6-8	4-5
7-8	9-15	6-8
9-10	16-20 і більше	9-12 і більше

Програма змістового модуля (ЗМ 3)

ЗМ 3	Загальна кількість: 17 балів	ЗМІСТ	
ВИХОВНА РОБОТА	Щоденна діяльність практиканта 7 балів	Складання документів планування виховної роботи з учнями прикріплених класів	
		Відображення результатів виховної роботи в Робочому зошиті практиканта	
		Ознайомлення практиканта з методичними особливостями організації та проведення виховної роботи на базі практики	
		Проведення фронтальних і групових виховних заходів (бесід, диспутів, екскурсій, колективних творчих справ, класних годин, вечорів, конкурсів тощо (не менше 2))	
		Індивідуальна виховна робота з педагогічно занедбаними школярами	
		Допомога класному керівникові в організації чергувань у класі та в школі, підтриманні дисципліни, контролі за відвідуванням уроків тощо	
		Допомога класному керівникові в проведенні роботи з батьками (відвідування учнів удома, індивідуальні бесіди з батьками, участь у проведенні батьківських зборів) в прикріплених класах	
	Допомога класному керівникові у виготовленні та оновленні стендів та наочності кабінету		
	Контрольні заходи і форми роботи - 10 балів		
		Проведення практикантом 1-2 контрольних виховних заходів із отриманням оцінки від вчителя та керівника практики.	
Вивчення рівня вихованості учнів прикріплених класів, згуртованості їх колективу.			

Контроль за виконанням практикантом видів робіт ЗМ 3

Щоденна діяльність практиканта – 7 балів

Контрольні заходи і форми роботи ЗМ 3 - 10 балів

Методика оцінювання обов'язкових контрольних заходів і форм роботи ЗМ 3.

Для реалізації студентом-практикантом змісту змістового модуля 3 Робочої програми практики, йому необхідно провести обов'язкові контрольні заходи і форми роботи, на які виділено 10 балів. Студент проводить 1-2 контрольних виховних заходів (бесіди, вікторини,

диспути на фізкультурну тематику), на яку запрошені студентом перевіряючі, що мають можливість використовувати для проведення контролю затверджені кафедрами теорії і методики фізичного виховання критерії.

Відбувається оцінювання змісту створеного студентом змісту плану-конспекту виховного заходу та безпосередня активність студента-практиканта в процесі організації і проведення контрольного заходу.

Орієнтовна схема аналізу виховного заходу:

- 1) Тема і мета виховного заходу. Форма його проведення (виховна година, бесіди на фізкультурну тематику тощо).
- 2) Актуальність заходу та його відповідність запитам та інтересам учнів, рівню їхнього розвитку.
- 3) Попередня підготовка студентом-практикантом заходу. Залучення до його підготовки студентів бригади та учнів.
- 4) Проведення заходу:
  - виховна і наукова спрямованість змісту заходу;
  - доступність і переконливість розкриття теми і змісту заходу;
  - врахування вікових особливостей учнів та їх інтересів;
  - доцільність та ефективність застосованих методів виховання під час проведення заходу;
  - забезпечення організаційної чіткості, емоційності у його проведенні;
  - участь учнів в проведенні заходу, їхня поведінка (увага, інтерес, дисципліна);
  - використання студентом-практикантом матеріалів з життя класу, найближчого оточення учнів;
  - ефективність використання обладнання: наочних посібників, технічних засобів тощо;
  - підсумки проведеного виховного заходу;
  - етика поведінки студента-практиканта, уміння володіти аудиторією, викликати інтерес, активізувати учнів, тон, психологічний такт, зовнішній вигляд, культура мовлення, міміка, жести;
- 5) Загальні висновки про захід, його виховну цінність, оцінка заходу.

Результати обговорення оформляють у вигляді протоколу, який веде один із студентів-практикантів. У протоколі зазначається рекомендована оцінка за даний захід. Обговорення залікового виховного заходу проводить керівник практики від кафедри педагогіки. Протокол додається до матеріалів практики.

У звіті про виконану роботу студенти у довільній формі детально описують всю виконану під час практики роботу (наприклад, результати знайомства зі структурою та традиціями навчального закладу, особливості навчально-виховного процесу, проведені практикантом заходи, заняття, індивідуальні доручення, волонтерську діяльність, екскурсії тощо).

Оцінка якості виховного заходу практиканта за 10-бальною шкалою

Критерії оцінки

Оцінка в балах	Кількість позитивних фактів, зафіксованих на уроці	Кількість конструктивних пропозицій
1-2	2-3	1
3-4	4-5	2-3
5-6	6-8	4-5
7-8	9-15	6-8
9-10	16-20 і більше	9-12 і більше

Програма змістового модуля (ЗМ 4)

ЗМ 4	Загальна кількість: 16 балів	ЗМІСТ
------	------------------------------	-------

МЕТОДИЧНА РОБОТА	Щоденна діяльність практиканта - 6 балів	Участь в методичній роботі школи: педагогічній раді, засіданні методичного об'єднання, предметної кафедри, об'єднанні класних керівників.
		Детальне вивчення навчальних програм та планів (календарного, тематичного та поурочного, секційної роботи вчителя фізичної культури, виховної роботи, класного керівника, особових справ учнів, щоденників, класних журналів
		Складання індивідуального плану роботи на період практики.
		Підготовка і проведення уроків з фізичної культури в прикріплених класах за розкладом.
		Проаналізувати теми, розділи навчальної програми, вивчити зміст підручників і методичних посібників з фізичної культури в ЗЗСО та методичних кабінетах факультету; ознайомитися з рекомендаціями методичної літератури.
		Підготувати і перевірити необхідний інвентар, знаряддя, наочні посібники, прилади і обладнання;
		Ознайомлення з веденням класного журналу вчителем фізичної культури.
		Враховувати вікові та індивідуальні особливості дітей при визначенні дозування фізичного навантаження на уроках фізичної культури, особливості пізнавальної діяльності учнів, мотивації педагогічного спілкування та мікроклімату, рівня розвитку колективу.
		Систематичний аналіз своєї практичної діяльності і досвіду навчально-виховної роботи школи у Робочому зошиті.
		Аналіз планів роботи школи, календарних планів вчителів, планів виховної роботи класних керівників, плани роботи секцій, розклад навчальних занять.
		Формування пакету документів, підготовка бланків, зошитів і схем планів різного гатунку з практики.
	Контрольні заходи і форми роботи - 10 балів	Вчасна розробка навчально-методичних матеріалів
		Документи планування навчальної та позаурочної роботи з фізичної культури: плани-конспекти, робочий календарний план з ФК для учнів закріплених класів, наочність, куток практиканта
		Проведення контрольного уроку з фізичної культури з учнями прикріплених класів

Контроль за виконанням практикантом видів робіт ЗМ 4

Щоденна діяльність практиканта – 6 балів

Студент-практикант щоденне відвідує базу практики і проводить виконання запланованих видів робіт змістового модуля 4.

Контрольні заходи і форми роботи ЗМ 1 - 10 балів

Методика оцінювання обов'язкових контрольних заходів і форм роботи ЗМ 4

Для виконання студентом-практикантом змісту змістового модуля 4 Робочої програми практики, йому необхідно підготувати методичне забезпечення для проведення обов'язкових контрольних заходів і форм роботи, на які виділено 10 балів. Студент проводить контрольний урок, на якому присутні запрошені ним перевіряючі, які мають можливість використовувати для проведення контролю затверджені кафедрою теорії і методики фізичного виховання критерії. Відбувається оцінювання змісту створених студентом методичних матеріалів та його безпосередня реалізація в процесі організації і проведення контрольного уроку.

Оцінка якості методичної роботи за 10-бальною шкалою

Критерії оцінки

Оцінка в балах	Кількість позитивних фактів, зафіксованих на уроці	Кількість конструктивних пропозицій

1-2	2-3	1
3-4	4-5	2-3
5-6	6-8	4-5
7-8	9-15	6-8
9-10	16-20 і більше	9-12 і більше

Програма змістового модуля (ЗМ 5)

ЗМ 5	Загальна кількість: 17 балів	ЗМІСТ
ОРГАНІЗАЦІЙНА РОБОТА	Щоденна діяльність практиканта - 7 балів	Участь у Настановній та Звітній конференціях з практики на факультеті
		Оформлення розділів Робочого зошита практиканта
		Ознайомлення з організацією навчально-виховної роботи в навчальному закладі (базі практики).
		Ознайомлення із структурою навчального закладу, здійснення керівництва навчально-виховною роботою шляхом бесід з адміністрацією, вчителями, класними керівниками, організаторами дитячих справ.
		Вивчення матеріальної бази навчального закладу
		Ознайомлення з особовими справами учнів, класними журналами.
		Організація і проведення уроків фізичної культури за розкладом в прикріплених класах
	Контрольні заходи і форми роботи - 10 балів	Допомога в організації і проведенні позаурочної фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи в ЗЗСО
		Організовує і бере участь в попередньому захисті результатів практики на базі ЗЗСО
		Бере участь в роботі комісії по захисту результатів практики на базі університету, звітуючи про результати роботи
		Бере участь у звітній конференції з питань практики на базі університету
		Вчасно здає звітну документацію керівникам практики від кафедр факультету та університету для її перевірки та оцінювання

Контроль за виконанням практикантом видів робіт ЗМ 5

Щоденна діяльність практиканта – 7 балів

Студент-практикант щоденне відвідує базу практики і проводить виконання запланованих видів робіт змістового модуля 5.

Контрольні заходи і форми роботи ЗМ 1 - 10 балів

Методика оцінювання обов'язкових контрольних заходів і форм роботи ЗМ 5

Для виконання студентом-практикантом змісту змістового модуля 5 Робочої програми практики, йому необхідно організувати свою практичну діяльність щодо організації і проведення заходів і форм практики, на які виділено 10 балів. Студент проводить організаційну роботу щодо роботи комісії по захисту результатів практики на базі практики та на базі університету, обов'язково бере участь в роботі конференцій з практики та вчасно готує і здає для перевірки якісно підготовлені документи практики.

Перевіряючи мають можливість використовувати для проведення контролю затверджені кафедрою теорії і методики фізичного виховання критерії.

Відбувається оцінювання організаційних здібностей практиканта, своєчасності створення та якості змісту підготовлених студентом методичних матеріалів та його безпосередня реалізація в процесі організації і проведення практики.

Оцінювання організаторських здібностей практиканта реалізується через перевірку таких **складових**:

- • забезпечення різноманітних видів навчальної діяльності з учнями прикріпленого класу;

- організацію учнівського колективу, його згуртування і мотивація на вирішення навчальних завдань уроку;
- організацію позаурочної роботи з фізичного виховання з учнями прикріпленого класу;
- використання матеріально-технічного забезпечення педагогічного процесу;
- організацію власної діяльності і поведінки під час безпосередньої взаємодії з учнями на уроках і позаурочних заняттях (розподіл робочого часу, інструктування, контроль, дозування навантаження тощо).

В ході перевірки необхідно звернути увагу на рівні сформованості організаторських вмінь практикантів і відобразити це у вигляді оцінки:

- **репродуктивний рівень** - за якого практикант діє за Інструкцією або наслідує організаторські дії вчителя чи інших осіб;
- **адаптивний рівень** - за якого практикант пробує застосувати досвід організаторських дій у нових, але типових педагогічних ситуаціях;
- **моделюючий рівень** - за якого практикант, за завданням вчителів фізичної культури чи керівників практики від кафедр факультету фізичної та університету, планує і реалізовує організаторські дії, які забезпечують виконання певних колективних завдань учнів або завдань окремих дітей;
- **творчий рівень** - за якого студент проявляє достатню самостійність та ініціативу, організовуючи педагогічно доцільну діяльність учнів; уміє ставити мету і визначати завдання, забезпечує їх виконання та оцінює результати діяльності; нагромадив досвід організаторської роботи та вміє організовувати фізкультурно-спортивне життя учнівського колективу.

Оцінка якості організаційної роботи за 10-бальною шкалою

Критерії оцінки

Оцінка в балах	Кількість позитивних фактів, зафіксованих на уроці	Кількість конструктивних пропозицій
1-2	2-3	1
3-4	4-5	2-3
5-6	6-8	4-5
7-8	9-15	6-8
9-10	16-20 і більше	9-12 і більше

Програма змістового модуля (ЗМ 6)

ЗМ 6	Загальна кількість: 17 балів	ЗМІСТ
НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА	Щоденна діяльність практиканта - 7 балів	Виконання науково-методичних та психолого-педагогічних досліджень
		Накопичення емпіричного матеріалу для рефератів, наукових повідомлень, доповідей, курсових та бакалаврських робіт, вивчення наукової літератури.
		Проведення аналізу індивідуальних медичних карт учнів прикріплених класів
		Проведення аналізу фізичного розвитку учнів прикріплених класів
		Проведення аналізу рівня фізичної підготовленості учнів прикріплених класів
		Визначення теми науково-методичного дослідження з фаху, обговоривши її з керівником практики і вчителем фізичної культури
		Систематично аналізує свою науково-дослідну діяльність з відображенням результатів роботи в Робочому зошиті.
	Контрольні заходи і	Узагальнює передовий досвід вчителів-предметників і класних керівників, відбиває результати спостережень у Робочому зошиті.
		Виконує психолого-педагогічні дослідження: вивчає психологічні аспекти навчально-виховної діяльності окремих учнів, мотивацію навчання, особливості педагогічного спілкування, лідерство в колективі
		Якісно створює та вчасно здає матеріали науково-методичних досліджень

	форми роботи - 10 балів	Протоколи та звіт про досліджень з психології
--	--------------------------------	---

Контроль за виконанням практикантом видів робіт ЗМ 6

Щоденна діяльність практиканта – 7 балів

Студент-практикант щоденне відвідує базу практики і проводить виконання запланованих видів робіт змістового модуля 6.

Контрольні заходи і форми роботи ЗМ 6 - 10 балів

Методика оцінювання обов'язкових контрольних заходів і форм роботи ЗМ 5

Для виконання студентом-практикантом змісту змістового модуля 6 Робочої програми практики, йому необхідно організувати свою науково-дослідну діяльність щодо організації і проведення заходів і форм практики, на які виділено 10 балів. Студент проводить науково-дослідну роботу щодо виконання завдань з психології та фаху на базі практики з учнями прикріплених класів, обов'язково та вчасно готує матеріали науково-дослідної роботи (протоколи, звіти, анкети) і подає їх для перевірки разом із документами практики. Завдання з психології отримуються студентом-практикантом безпосередньо від керівника практики від кафедр університету на Настановній конференції в університеті. Протягом практики студент співпрацює з керівником практики у вигляді консультацій та виконанні індивідуальних завдань. Перевіряючі мають можливість використовувати для проведення контролю затверджені кафедрою теорії і методики фізичного виховання критерії. Відбувається оцінювання.

Оцінка якості організаційної роботи за 10-бальною шкалою

Критерії оцінки

Оцінка в балах	Кількість позитивних фактів, зафіксованих на уроці	Кількість конструктивних пропозицій
1-2	2-3	1
3-4	4-5	2-3
5-6	6-8	4-5
7-8	9-15	6-8
9-10	16-20 і більше	9-12 і більше

Підсумкове оцінювання

Для визначення *Рейтингової оцінки з кредитного модуля (RD)* – сумарної підсумкової оцінки за багатобальною шкалою рівня засвоєння студентом певного кредитного модуля (практики, упродовж терміну її проведення), необхідно сумувати отримані рейтингові бали за всі 6 змістових модулів і визнати чи вказану оцінку. Для полегшення роботи керівникам практики ми пропонуємо форму протоколу захисту практики за таким зразком:

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень студентів

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Підсумкова оцінка за шкалою ECTS	Підсумкова оцінка за національною шкалою	
		екзаменаційна	залікова
90-100	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	добре	
75-81	C (добре)		
67-74	D (задовільно)	задовільно	
60-66	E (достатньо)		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	незадовільно	не зараховано
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)		

Вимоги до звіту

Під час проходження практики студент складає звіт, який здається на перевірку керівнику практики за 1-2 дні до її закінчення. Звіт повинен бути виконаний на листах формату А4, мати титульний аркуш з позначенням назви університету, кафедри, групи, прізвища студента, а також прізвища керівника практики від кафедри факультету фізичної культури та кафедри університету.

Основні результати практики студент викладає у звіті, який повинен мати детальний опис результатів роботи з кожного змістового модуля. Звіт повинен відобразити повну характеристику самостійної роботи практиканта на базі практики. За змістом і структурою звіт повинен відповідати програмі практики. Звіт виконується державною мовою комп'ютерним набором на стандартних аркушах паперу, шрифтом гарнітурою Times New Roman через 1,5 міжрядкових інтервали 14 шрифтом; межі оформлення тексту: зліва, зверху, знизу – не менше 20 мм, справа – не менше 10 мм; розподіл тексту на розділи, підрозділи та пункти повинен відповідати структурі програми практики, наповненість сторінки має становити 75% від її загального обсягу. Назви змістових модулів для зручності читання потрібно виділяти напівжирним шрифтом. Складений студентом звіт повинен мати наскрізну нумерацію сторінок. Аркуші звіту повинні бути зчеплені. Обов'язковим є Робочий зошит практиканта. Звіт перевіряється і затверджується керівниками практик від бази та університету з їх підписами. На титульному аркуші повинен також бути особистий підпис студента, вказана дата.

Підведення підсумків практики

Для організації підведення підсумків практики після закінчення терміну її проведення окремим розпорядженням декана факультету фізичної культури створюються комісії на кафедрах факультету, до складу яких входять керівник практики від факультету, керівники практики від кафедр, і по можливості, керівники від бази практики, вчителі і викладачі фізичної культури із зазначенням голови комісії та її членів, переліку студентів, місця, часу і дати роботи комісії.

Форма звітності студента за практику – це подання письмового звіту, що оформлений згідно вказаних вимог. Письмовий звіт, разом з іншими документами практики, перелік яких встановлено, подається керівнику практики від факультету фізичної культури. Звіт практики захищається студентом із отриманням диференційованої оцінки

Комісія проводить попередній захист результатів практики студентів факультету фізичної культури на базах практики протягом останніх 3-х днів її проходження, а в

Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка на факультеті фізичної культури проводиться захист протягом перших 10-ти днів семестру, який розпочинається після закінчення практики при умові проведення такого виду роботи на базі практики.

Результат диференційованого заліку за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в залікову книжку студента за підписом голови комісії і враховується стипендіальною комісією при визначенні розміру стипендії разом з його оцінками за результатами підсумкового контролю.

Студент 2 курсу факультету фізичної культури, що не виконав програму практики без поважних причин або отримав незадовільну оцінку на захисті, відраховується з університету.

ДОДАТКИ

(Щоденник)

У щоденнику практиканта на сторінках 9 (10) слід здійснити відгук та оцінку роботи студента на практиці

Відгук і оцінка роботи студента на практиці

_____ (назва підприємства, організації, установи)

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

РЕКОМЕНДОВАНА ОЦІНКА « _____ »

Керівник практики від підприємства, організації, установи

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Печатка

« _____ » _____ 201__ року

заходи, організувати учнів прикріплених агітаційно-пропагандистську роботу з фізичної аналітичної діяльності; володіння сучасними методами наукових досліджень, знання Інтернет технологій, вміння використовувати у педагогічній роботі сучасні наукові досягнення, знання наукової літератури, спеціалізованих періодичних видань; вміння оцінити сучасний стан розвитку сфери фізичного виховання.

Описати вміння практиканта критично оцінити проведену роботу, врахувати і виправити допущені помилки, його ставлення до учнів, вчительського і батьківського колективу, сприйняття у колективі школи, мотивація до збереження власного здоров'я, належна поведінка, ведення і пропаганда здорового способу життя, інші особисті якості та властивості, проявлені в період практики, що характеризують його професійну підготовку і майбутню педагогічну діяльність.

В завершенні вказати рекомендовану базою практики 4-бальну оцінку студента за практику.

Оформлюється характеристика у щоденнику практиканта. В ній вказуються загальні дані про студента, його теоретичну, методичну та практичну підготовку. Детально розкривається мотивація студента, його ставлення до практики, його навчальна дисципліна, сумлінність, ініціативність, активність і самостійність в роботі, наявність знань, умінь і навичок при складанні навчально-методичної документації, планування всіх форм роботи, створення звітних документів, педагогічні навички у проведенні навчальних занять з учнями, уміння організувати самостійну роботу; вміння оцінювати й врахувати рівень фізичного розвитку і фізичної працездатності учнів, їх вікові та індивідуальні особливості.

Важливо розкрити організаційні здібності, вміння підготувати і провести масові фізкультурно-оздоровчі і спортивні

класів, проводити виховну і культури, схильність до наукової,

культури, схильність до наукової, аналітичної діяльності; володіння сучасними методами наукових досліджень, знання Інтернет технологій, уміння використовувати у педагогічній роботі сучасні наукові досягнення, знання наукової літератури, спеціалізованих періодичних видань; вміння оцінити сучасний стан розвитку сфери фізичного виховання.

ПЕРЕЛІК ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ПРАКТИКАНТА

1. Звіт про практику з підписами здобувача вищої освіти, вчителя фізичної культури та методистів.
2. Щоденник практики. Печатки на другій сторінці і на дев'ятій сторінці. Підписи від керівників закладу ЗСО:
  - директора на другій сторінці;
  - вчителя на четвертій і дев'ятій сторінках.
3. Двадцять чотири плани-конспекти проведених уроків із фізичної культури з підписами вчителя фізичної культури (12 для учнів 1-4 класів та 12 для учнів 5-9 класів).
5. Протоколи обговорення контрольного уроку фізичної культури з підписами комісії.
6. Матеріали з педагогіки.
7. Матеріали з психології.
8. Матеріали позакласної роботи.
9. Презентаційні матеріали від академічної групи про проходження виробничої педагогічної практики.

ПРОТОКОЛ

обговорення контрольного уроку фізичної культури,

проведеного “ _____ ” _____ 202_ р. в ___ класі _____ ЗСО № _____

Присутні: (перелічити прізвища всіх студентів, вчителів школи та керівників практики, присутніх на обговоренні).

Слухали: обговорення уроку, проведеного студентом ___ курсу _____ групи факультету фізичної культури _____ (П.І.П.)

- 1) _____ (виступ практиканта по самоаналізу проведеного уроку)
- 2) _____ (виступ практиканта, що вів спостереження за уроком за схемою)
- 3) _____ (повідомлення про щільність уроку в цілому та окремих його частин)
- 4) _____ (аналіз графіку фізіологічного навантаження на учня, за яким ведеться спостереження)

Висловлення про урок інших практикантів

- 5) _____
- 6) _____
- 7) _____ (виступ вчителя фізичної культури)
- 8) _____ (висновок по уроку керівника практики)

Загальний висновок щодо уроку комісії _____

Підписи: _____ (студента, що склав протокол)
_____ (голови і присутніх членів комісії)

Протокол хронометражу контрольного уроку фізичної культури

Клас _____ школа _____

Дата проведення _____

Місце проведення _____

Урок проводив _____

Завдання уроку:

1. _____

2. _____

3. _____

В групі по списку _____ Присутні _____ Займалось _____

Спостереження проводились за учнями _____ (П.І.П.)

Хронометраж уроку проводив _____ (П.І.П.)

Види діяльності	Покази секундоміра	Пояснення і показ	Виконані вправи	Допоміжні вправи	Раціональний відпочинок	Прості
Підготовча частина						
Основна частина						
Заключна частина						
РАЗОМ:						

В ході проведення хронометражу уроку в протокол заносяться відомості тільки в першу графу «Види діяльності» і в другу – «Покази секундоміра».

Інші графи протоколу заповнюються після уроку. В них заносяться затрати часу на кожну дію, а також нераціональні затрати. Для цього вираховується різниця між часом закінчення даної дії і показами секундоміра, що відповідає закінченню попередньої діяльності. Потім всі тимчасові дані підсумовуються у всіх графах з виділенням затрат часу в підготовчій, основній, заключній частинах та у цілому уроці. На основі таких даних вираховуються відсоткові показники загальної та моторної щільності занять.

Компоненти уроку	Загальна щільність	Моторна щільність
Підготовча частина		
Основна частина		
Види вправ		
1.		
2.		
Заключна частина		
Урок в цілому		

Рекомендовані навчально-методичні джерела для студентів-практикантів:

1. Ареф'єв В.Г., Єдинак Г.А. Фізична культура в школі (молодому спеціалісту) : навчальний посібник для студ.навч. закл. 2-е вид. перероб. і доп. Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2001. 384 с.
2. Гозак С.В., Станкевич Т.В.Метод комплексної гігієнічної оцінки уроку фізичної культури у загальноосвітніх навчальних закладах. МОЗ України. Український центр наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи. № 17- 2011
3. Дуткевич Т.В., Конькова Т.І., Римар Л.М., Федорчук Е.І.Навчально-педагогічна практика студентів: програма і методичні рекомендації, К.-П. 2008.
4. Закон України. Про освіту. Відомості Верховної Ради України. 2017 р., стаття 380
5. Закон України.Про фізичну культуру та спорт. Відомості Верховної Ради України . 1994 р., № 14, стаття 80.
6. Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 рокуhttps://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/
7. Концепція Нової української школи. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
8. Навчальні програми з фізичної культури http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/
9. Наказ Міністерства освіти і науки України, 2009 № 518/674. Про забезпечення медико-педагогічного контролю за фізичним вихованням учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0772-09#Text>
10. Наказ Міністерства освіти і науки України, 2010. № 521. Про затвердження Правил безпеки під час проведення занять з фізичної культури і спорту в загальноосвітніх навчальних закладах. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0651-10#Text>
11. Наказ МОН України № 486 від 21.07.2003 р. «Про систему організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів». Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0903-03>
12. Наказом МОЗ України, МОН України N 518/674. Інструкція о распределении учащихся на группы для занятий на уроках физической культуры. Режим доступа: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE16789.html
13. Нова Українська школа - <https://nus.org.ua>
14. Нова Українська школа. Концептуальні засади - <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
15. Постанова Кабінету Міністрів України. Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року. 2020. №1089. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-p>
16. Рекомендації Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text

17. Рекомендації щодо стратегічного розвитку фізичного виховання та спортивної підготовки серед учнівської молоді на період до 2025 року <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0194729-21#Text1>.
18. Солопчук М.С., Бесарабчук Г.В. Виробнича (педагогічна) практика студентів факультету фізичної культури на базі загальноосвітніх навчальних закладів (в умовах кредитно-модульної системи навчання) К.-П.: Аксіома, 2010. 120 с.
19. Солопчук М.С., Бесарабчук Г.В., Солопчук Д.М., Заїкін А.В. Методики фізичного виховання різних груп населення: навчально-методичний посібник : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2012. 480 с.
20. Солопчук М.С., Боднар А.О., Бесарабчук Г.В., Солопчук Д.М. Теорія фізичного виховання: опорні таблиці : навчально-методичний посібник Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2013. 148 с.
21. Технології організації рухової діяльності: навчально-методичний посібник [колектив авторів] [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. Об'єм даних 9,7 Мб. Обл.-вид. арк. 9,4.
22. Coursera — технологічна компанія, що працює в галузі освіти <https://coursera.org>
23. Prometheus — український громадський проєкт масових відкритих онлайн-курсів, <https://prometheus.org.ua>